

Sisäinen lapsi installaatiotaiteen keinoin

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataide (AMK)

2024

Suvi-Emilia Kokko

Tiivistelmä

Tekijä Suvi-Emilia Kokko	Julkaisun laji	Valmistumisaika
	Opinnäytetö. AMK Sivumäärä 25	2024
Työn nimi Sisäinen lapsi installaatiotaiteen keinoin		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) LAB-ammattikorkeakoulu		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä käsiteltiin sisäisen lapsen teemaa installaatio ja tekstiilitaiteen keinoin. Kiinnostus psykologiaan ja itsensä ymmärtämiseen toimivat lähtökohtina aiheen valinnalle.</p> <p>Työssä tutkittiin aiheeseen ja tekniikkaan liittyviä taiteilijoita, rinnastaen heitä toteutettuun installaatioteokseen. Lisäksi sisäisen lapsen teemaa tutkittiin psykologialähtöisesti selvittäen, mitä sisäinen lapsi tarkoittaa ja tämän kautta, kuinka sisäistä lasta voidaan kuvata.</p> <p>Toteutetun teoksen tavoitteena oli kuvata kosketuksen löytämistä omaan sisäiseen lapseensa. Tekniikkana oli tekstiilitaide, jolla toteutettiin kaksi mekkoa installaatiota varten. Halu oppia ompelemaan vaatteita ja äidin antama opetus ompeluun ja kaavojen tekoon toimivat innoittajana tekniikan valintaan ja hyvänä väylänä sisäisen lapsen käsittelyyn.</p> <p>Lopullinen installaatio koostui kahdesta, tyllistä ommellusta mekosta, jotka yhdistyivät paperista tehdyin perhosin toisiinsa. Installaation nimeksi tuli <i>Kosketus</i>, joka kuvastaa sisäisen lapsen saatua kosketusta, kuitenkin alleviivaamatta teoksen teemaa, sillä toiveena oli, että katsojalla on vapaus tulkita teosta omista lähtökohdistaan.</p>		
Asiasanat installaatio, tekstiilitaide, sisäinen lapsi		

Abstract

Author(s)	Type of Publication	Published
Suvi-Emilia Kokko	Thesis, UAS	2024
	Number of Pages	
	25	
Title of Publication		
Inner Child Through Installation Art		
Degree, Field of Study		
Fine Arts (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
LAB University of Applied Sciences		
Abstract		
<p>The thesis explored the theme of the inner child through installation and textile art. Interest in psychology and self-understanding were the starting points for choosing the topic.</p> <p>In the thesis, artists related to the theme and technique were studied and compared with the installation work. In addition, the theme of the inner child was explored from a psychological perspective to find out what the inner child means and how it can be represented.</p> <p>The aim of the work was to describe the process of getting in touch with one's inner child. The technique used was textile art, which was used to make two dresses for the installation. The desire to learn how to sew clothes and the mother's teaching of sewing and pattern making served as inspiration for the choice of technique and as a good medium for dealing with the inner child.</p> <p>The final installation consisted of two dresses made of tulle joined together with paper butterflies. The installation was titled Touch, reflecting the touching of the inner child, but without emphasizing the theme of the work, as it was hoped that the viewer would have the freedom to interpret the work from their own perspective.</p>		
Keywords		
installation, textile art, inner child		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Installaatiotaide Gabriel Daven teosten kautta	3
2.1	Installaatiotaide	3
2.2	Gabriel Dawen taiteen lähtökohdat.....	4
3	Tekstiilitaide	5
3.1	Sade Kahra ja tekstiilitaide	5
3.2	Tekstiilitaiteen feminiinisyydestä.....	6
4	Sisäinen lapsi	8
4.1	Psykologia.....	8
4.2	Dianne Bowell ja Inner Child.....	9
5	Teoksen suunnittelu.....	12
5.1	Lähtökohdat	12
5.2	Mekkojen suunnittelu.....	13
5.3	Perhokset.....	16
6	Teosten sommittelu ja nimeäminen.....	19
6.1	Ripustus	19
6.2	Valmis teos.....	21
6.3	Teoksen nimeäminen	23
7	Yhteenveto ja pohdinta	24
	Lähteet	25

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö tutkii sisäisen lapsen psykologiaa ja persoonan kehitystä kuva- ja tekstiilitaiteen keinoin. Syvennyn pohtimaan ja tutkimaan, mitä sisäinen lapsi tarkoittaa ja millainen oma suhteeni on sisäisen lapseeni. Opinnäytetyön produktiossa toteutin teoksen, jonka tarkoituksena on kuvastaa tätä suhdetta. Tutkin toteuttamani installaatioteoksen suhdetta installaatiotaiteeseen, tekstiilitaiteeseen ja teoksen teemaan. Löysin myös kuvataiteilijan, joka on käsitellyt sisäisen lapsen teemaa omassa taiteessaan, ja pohdin sen suhdetta omaan teokseeni.

Lähtökohtana taiteelliselle produktiolle on aikaisemmin tekemäni taide. Pohtiessani millainen taiteilija olen, millaista taidetta teen ja mikä ilmaisutyylini on, päädyin katsomaan kaikkia aikaisempia teoksiani, etsien niistä omat onnistumiseni. Näistä teoksista, joiden kanssa koin onnistuneeni ja jotka koin ilmaisevan parhaiten itseäni, löytyi jotain samaa. Olin sitten maalannut, ottanut valokuvia tai tehnyt kolmiulotteisia installaatioita, niin niissä kaikissa löytyi valon voimakas läsnäolo ja tietynlainen herkkä ilmaisullisuus. Olen myös nauttinut tyllin käytöstä materiaalina sen herkän ilmaisuvoiman takia. Kuvassa 1 on aikaisempi teokseni, joka toimii lähtökohtana ja innoittajana opinnäytetyöhön.

Kuva 1. Esimerkki kuva aikaisemmin tekemästäni installaatiosta, 2020

Toteutin teoksen, jonka pohjana käytin vaatesuunnittelun ja tekstiilitaiteen osaamistani, kehittäen näitä taitoja eteenpäin. Tuloksena oli installaatioteos, joka koostui kahdesta mekosta ja seinälle tulleesta varjosta. Teoksessa tylli on kevyttä, ohutta ja herkkää, pelkkä henkäys. Niin eletty elämä on vain hento kuva, jota on vaikea nähdä, ilman kunnollista tarkastelua. Samalla menneisyys luo taakse varjoja, jotka kulkevat mukana. Haluan tehdä näkymättömän näkyväksi ja kertoa tarinan ihmisen kauniista elämästä valoine ja sen luomine varjoineen. Elämän valaisu ja sen katsominen sellaisenaan tuo katsojan asian äärelle, näkemään kuinka lapsuuden ilot ja surut vaikuttavat meihin edelleen – Muistuttaen että sisäisestä lapsesta on hyvä pitää huolta ja antaa sille tilaa leikkiä.

Teos on hyvin henkilökohtainen, omakuvamainen kokonaisuus. Tyllistä tehty mekko toimii niin naiseuden symbolina, mutta se kuvastaa myös omaa henkilökohtaista haarniskaani. Vahvimmillani tunnen olevani mekkoon pukeutuneena, se on kuin voima-asuni.

2 Installaatiotaide Gabriel Daven teosten kautta

2.1 Installaatiotaide

Yksi suosikkitaiteilijoistani on Gabriel Dawe, jonka installaatioteokset hyvin esittävät mistä installaatiotaiteessa parhaimmillaan on kyse. Hänen suuren kokoluokkansa teokset leikittelevät muodin ja arkkitehtuurin välineillä kuvaten valon taittumista ja väreä. Dawen langasta tehdyt teokset (Kuva 2) ovat tilaansa tehtyjä, ja niille on ominaista hallita tilan valaisua ja olla kuin sille jatkeena. (Dawe.)

Kuva 2. Gabriel Dawe. Plexus no. 29, 2014 (Dawe 2014)

Installatioteokset ovat useimmiten suurikokoisia teoksia, joille ominaista on ottaa tila haltuunsa. Tällaiset teokset ohjaavat katsojan liikeitä ja huomiota. Installaatiotaiteeseen kuuluu myös tietynlainen intensiivisyys. Siinä missä maalaus tai videokin voivat olla installaatiotaiteita, niin ollakseen installaatio teoksen pitää jollain tavalla suureleisesti täyttää tilaa tai kiinnittää katsojan huomio. Tilallisuus onkin installaatiotaiteen ytimessä, joten teoksen on keskusteltava ja oltava vahvassa vuorovaikutuksessa sen ympäröivän tilan kanssa. (Bishop 2005.)

Gabriel Dawen teokset ovat juuri tällaisia intensiivisiä ja tilansa huomioon ottavia teoksia. Hänen teoksensa hallitsevat katsojan kokemusta ja saavat näinkin isot teokset näyttämään luonnolliselta osalta tilaa, jossa ne ovat. Tämä luonnollisuus vetoaa katsojaan ja aiheuttaa ihmetystä, kuinka pelkkä lanka ja täydellinen asettelu saavat teokset näyttämään pelkältä valolta, vaikka todellisuudessa ne ovat tekstiilistä tehtyjä. Arkkitehtuurisuutta teoksissa on niiden muotokieli, kuin kankaasta kudottu suoja – katos, jonka eteerinen olemus tuo katsojalle enemmänkin kuin vain fyysistä suojaa. (Dawe.)

2.2 Gabriel Dawen taiteen lähtökohdat

Gabriel Dave kertoo itse teostensa juurten lähtevän lapsuudesta. Lapsuudessa ja nuoruudessa hän sai vanhemmiltaan kuulla usein ihmettelyä taivaan kauneudesta. Tuolloin nuoren Dawen mielestä taivaassa ei ollut mitään niin kummallista, mutta hän kuitenkin oppi nostamaan katseen ylös ja näkemään jotain, mikä muuten olisi jäänyt huomaamatta. Lisäksi hän kertoo taiteensa lähtökohtien pohjautuvan arkkitehtuurin ajatuksiin rakennuksen ja kodin tuomasta suojasta. Monet hänen teoksistaan luovat tilan, joka tuo turvaa tekstiileistä luodun katoksen avulla ihmisten ylle. Teoksissa on myös jotain syvällisempää ja kerrostetumpaa ajatusta suojasta. (Dawe.)

Dawe on kokenut myös yhteiskuntarakenteiden rajat hallitseviksi, ja hän on halunnut rikkoa näitä rajoja. Lapsena hän koki, että siskolleen sallitut asiat olivat todella kiellettyjä pojille. Siksi teoksissa esiintyvä lanka on symboli näille rakenteille, ja kuin ompelu tai kirjonta oli vain tytöille sallittua, niin nyt sen käyttöönsä ottaa mies. Teossarjan nimi Plexus kirjaimellisesti merkitsee hermostojen verkostoja, jotka informoivat ja pitävät kehoa yllä. Nimi viittaa kehon yhteyteen ympäristöönsä, ja se kuvastaa langoillaan kirjaimellisesti tuota verkostoa ja sen jännitteitä yksilön ja yhteiskunnan välillä. (Dawe.)

Plexus-sarjan teoksissa Dawe kuvaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan yhteiskunnasta. Teoksissa yhdistyy maskuliiniset ja feminiiniset elementit – Arkkitehtuuri, jonka voi kokea miehille suunnatuksi alaksi ja kirjonta, joka nähdään enemmän feminiinisenä ilmaisukeinona. Teos vaikuttaa hyvin omakuvalliselta ja henkilökohtaiselta, sillä se kuvastaa paljon hänen omaa suhdettaan yhteiskuntaan ja maailmaan. Lapsuuden kokemukset ja suhde vanhempiin ja siskoon ovat ohjanneet teoksen luomista. Omassa teoksessani otan myös käyttööni feminiiniseksi koetun tekniikan ompelemalla mekkoja. Koen, että samalla tavalla kuin Dawe, annan oman itseni ja lapsuudenkokemusteni näkyä ja olla osa teoksiani. Koen myös vahvaa yhteyttä Plexus-sarjan teosten ja oman työni välillä niin materiaalin, tekniikan kuin valon merkityksen takia. Plexus-teoksissa tilassa oleva valo tulee osaksi teosta, ja minun teoksessani valon luoma varjo tulee osaksi teosta.

3 Tekstiilitaide

3.1 Sade Kahra ja tekstiilitaide

Tekstiilien ollessa monipuolinen ja mahdollisuuksia täynnä oleva materiaali, antaa se taiteen tekemiseen uusia ulottuvuuksia. Sade Kahran teoksessa *Wear Your Fear* tekstiilitaidetta on käytetty tuomaan ihmisten pelot käsin kosketeltaviksi. Teoksen lähtökohtana on ollut syöpäsolujen mikroskooppikuvat. Näitä kuvia on printattu kankaalle ja tästä kankaasta ommeltu aamutakkeja. Teos on ollut poikkitieteellinen ja tehty yhteistyössä niin syöpätutkijoiden kuin syöpäpotilaiden kanssa. Jokaisessa tekoprosessin vaiheessa taiteilija on keskustellut syöpäpotilaiden kanssa ja tutustunut elämään syövän kanssa ja sen pelossa. Teosta on esitetty eri tavoin, sitä on installoitu näyttävästi täyttämään korkeaa tilaa (kuva 3), mutta tuotu myös lähelle katsojaa (kuva 4). *Wear your fear* antaa katsojan konkreettisesti pukea pelkonsa. (Kahra 2018.)

Kuva 3. Sade Kahra, *Wear Your Fear*, 2018 (Kahra 2018)

Itseäni kiinnostaa nimenomaan tekstiilitaiteen ja vaatesuunnittelun yhdistäminen. Sade Kahran teoksessa pelkoa herättävä syöpä näyttäytyy kauniilta värien loisteelta. Ehkä kauneus vie sen pelottavuudesta särmää pois, näyttäen enemmän tieteen mahdollisuudet

sen voittamiseen. Pukemisen idea tai puettavuus muistuttaa myös voittamisen ideasta, kuinka voitokas metsästäjä sai ennen vanhaan pukeutua kaatamansa karhun taljaan. Koko teoksen puettavuuden idea on mielenkiintoinen, sillä se ottaa katsojan henkilökohtaisen kokemuksen osaksi teosta. Koen, että tuo puettavuuden idea saa katsojan näkemään itsensä teoksessa ja samaistumaan teoksen tunteeseen. Tämä voi myös auttaa katsojaa kokemaan itsensä ja oman tarinansa teoksen kautta.

Kuva 4. Sade Kahra, Wear Your Fear, 2018 (Kahra 2018)

3.2 Tekstiilitaiteen feminiinisyydestä

Kahran teoksiin tutustuesssa päädyin pohtimaan myös, kuinka tuo puettavuuden idea ja feminiinisyyteen yhdistetty tekniikka jollain tavalla tuntuu myös yhdistyvän hoivaan ja suojaan. Suurin osa hoitajista on naisia, ja hoivaaminen useimmiten yhdistetään naisiin ja koetaan luontaiseksi osaksi naiseutta ja feminiinisyyttä. Katsoja pystyy pukemaan teoksen

ylleen ja tuntemaan sen luoman turvan. Itsekin kotona ollessani puen usein aamutakin päälleni, mikä saa oloni tuntumaan lämpöisen mukavalta ja jollain tavalla lohdulliselta.

Tekstiilitaide ja sen historia pohjautuu naisten tekemään käsityöperinteeseen. Ompelu, kirjonta ja käsityöt ovat olleet taitoja, jotka ovat siirtyneet äidiltä tyttärelle. (Vainio 2019.) Oma suhteeni tekstiilitaiteeseen on lähtenyt liikkeelle tästä käsityöperinteestä ja äidiltäni saaduista opeista, kuinka vaatteita tehdään ja ommellaan. Feminiinisyys, joka näihin tekniikoihin yhdistetään, kuvastaa hyvin omassa teoksessani olevaa naisellista estetiikkaa. Mekko itsessään on naiseuteen yhdistetty symboli, ja yhdessä tekniikan kanssa se kuvastaa hyvin minua ja kokemustani.

4 Sisäinen lapsi

4.1 Psykologia

Sisäinen lapsi on se versio meistä, jota olemme kantaneet mukana lapsuudesta asti. Ihmisen identiteetti kehittyy valtaosin varhaislapsuudessa, suhteessa siihen millaisia kiintymyssuhteita lapsi saa. Se, onko lapsena voinut luoda turvallisen vai turvattoman suhteen vanhempiinsa, on merkittävä tekijä millaiseksi ihminen kasvaa. Sisäisen lapsen teemaa onkin luontevaa lähteä käsittelemään tästä näkökulmasta. Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsi ei saa tarvitsemaansa turvaa ja rakkautta, ja lapsuus jää tavallaan kesken, kun lapselle jää kokonaan vastuu omien tarpeidensa täyttämisestä. Tällainen ihminen kasvaa sellaiseksi, joka peittää tarpeensa, halunsa ja tunteensa. Sisäinen lapsi onkin se osa meistä, joka toteuttaa lapsuudessa opittuja toiminta- ja ajatusmalleja. Sisäinen lapsi ei ole pelkästään traumojen yhteissumma, jos lapsuuden positiiviset kokemukset tai turvalliset kiintymyssuhdemallit muokkaavat aikuisuuteen asti yltäviä toimintamalleja. Voisikin sanoa, että sisäinen lapsi on se osa meistä, joka ohjaa ja kertoo siitä mitä ihminen haluaa ja tarvitsee. (Hellsten 2012, 30–39.)

Sisäinen orpo on arkkityyppi, joka tarkoittaa universaalia kokemusta, josta löytyy ympäri maailmaa eri kulttuureista samankaltaisia tarinoita. Orpo on hyljätty, jätetty ja myötätuntoa herättävä hahmo. Sisäinen orpo on se puoli sisäisestä lapsesta, joka on kokenut hylkäämisen tunteen ja pelkää hylätyksi tulemistä. (Kuurne & Kuurne 2018, 19.)

Tämän sisäisen orvon arkkityypin tunnistaminen auttaa kehittymään ja päästämään irti negatiivisesti vaikuttavista toiminta- ja ajatusmalleista. Sen tunnistaminen ja sen huomiointi johdattaa oman haavoittuvaisuuden kohtaamiseen ja sen huolehtimiseen. Tommi Hellstenin kirjassa *Elämän lapsi* sanotaankin, että sisäisen lapsen vakavasti ottaminen on aikuisuutta sanan syvimmissä merkityksessä (Hellsten 1993, 80). Tärkeä osa sisäisen lapsen löytämisessä on omien tunteidensa tunnistaminen, sillä lapsi meissä on se, joka tuntee ja josta tunteet lähtevät.

Sisäisen orvon voi kohdata äidin arkkityypin kautta. Sisäisen äidin arkkityyppi on vastaanvoima sisäisen orvon arkkityypille. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisen opittava kohtelevaan itseään sillä myötätunnolla ja lämmöllä mitä hyvä äiti lapselleen antaisi – olla äiti itselleen. (Kuurne & Kuurne 2018, 185–190.)

Tunteet ovat vahvasti sidoksissa sisäiseen lapseen. Henkilö, joka on lapsena joutunut elämään ympäristössä, jossa tunteiden kokeminen ja ilmaiseminen ei ole ollut turvallista, tai näitä tunteita ei ole osattu peilata niin, että hän olisi oppinut tunnistamaan niitä, kadot-

taa yhteyden näihin tunteisiin. Kun ihminen ei pysty tunnistamaan tunteita ja tarpeitaan, niin jää ne kunnolla kokematta. Sisäisen lapsen löytäminen tarkoittaa pääsemistä kosketukseen omien tunteidensa ja tarpeidensa kanssa. Sen löytäminen on myös oman itsensä löytämistä.

Ymmärtäessään tätä mekanismia, voi huomata, että ei tarvitse olla parannettavia lapsuuden traumoja ja kadonneita tunnetaitoja, että ymmärtäisi sen merkityksen, mikä sisäisellä lapsella on. Se miten ihminen ymmärtää tunteitaan ja tarpeitaan auttaa elämässä ja itsensä ymmärtämisessä. Koen, että taiteen tekemisestä suuri osa on sitä, että on kosketuksessa oman sisäisen lapsensa kanssa. Omien tunteiden ymmärtäminen voi antaa taiteelle lisää syvyyttä ja ymmärrystä. Taiteessa on jotain lapsenomaista leikkisyyttä, ja samalla tavalla kuin lapsi kokee maailman avoimin mielin ja ihmetytyksellä, voi taiteen kautta löytää tällaista avointa ihmettelyä ja päästä kosketuksiin omien tunteidensa ja ajatustensa kanssa. Taiteen tekemisen ytimessä on mielestäni itseymmärrys, joka tulee näkyväksi omintakeisella ja taiteilijalleen tunnistettavalla ilmaisuvoimalla – oman tyylin löytymisellä.

Olen itse kamppailut oman taiteilijuuteni etsimisessä. Itsensä ymmärtäminen ja oman työskentelyn peilaaminen suhteessa muihin opiskelutovereihin on kuitenkin opettanut paljon siitä, millainen taiteilija olen, ja millaiseksi taiteilijaksi haluan kehittyä. Olen päässyt enemmän kosketuksiin itseni kanssa, ja ehkä juuri löytänyt sen sisäisen lapsen johdatuksen tunteiden ja tarpeiden kanssa.

Olen huomannut opinnäytetyötä tehdessä, kuinka suuri merkitys itsensä ymmärtämisellä ja itseymmärryksen kehittämisellä on ollut. Taiteen tekeminen on ollut väline ja keino työstää teoriaa ja syventää sen ymmärrystä. Samalla itselleni tuo sisäisen lapsen teema on konkretisoitunut ja olen päässyt tutustumaan siihen paremmin.

4.2 Dianne Bowell ja Inner Child

Dianne Bowell on taiteilija, joka on käsitellyt sisäisen lapsen teemaa teossarjassaan Inner child. Teoksissa Bowell kuvaa omaa suhdettaan sisäiseen lapseensa. Tekniikka, jota hän käyttää teossarjassa, on mielenkiintoinen (kuva 5). Hän kerrostaa akryyli- ja mustevärejä luoden läpikuultavia kerroksia, jotka hänen omien sanojensa mukaan kuvastavat kerrostuneita vuosia lapsuusmuistoissa. Hänelle sisäinen lapsi on se osa, joka ei koskaan kasvanut aikuiseksi, ja edelleen elää ihmisten sisällä. Se on se osa, joka todella tuntee, leikkii ja pelkää. Sisäinen lapsi, joka uskoo satuihin ja onnellisiin loppuihin, tulee esiin teoksissa. Teosten kuvastossa on leikkisyyttä todellisuuden ja hämärtyneiden muistojen välillä. Ne sisältävät niin traumoja kuin tuttuja ja arkipäiväisiä tilanteita. (Bowell a.)

Tanssivat ja leikkivät lapsihahmot näissä teoksissa kuitenkin näyttävät surumielisiltä, ja itse koen ne jopa ahdistaviksi. Jostain syystä jokainen hahmo on myös yksin. Teoksissa on herkkyyttä ja kauneutta, mikä vetoaa tunteisiin ja koskettaa. Löydän näistä teoksista ajatuksen siitä, millainen sisäinen lapsi on — lapsuuden ilojen kuin traumojen tuotos. Tyttömyisyys ja mekot ovat lähellä omaa tapaa kuvata omaa sisäistä lastani. Vaikka tekniikkamme on eri niin samankaltaisuutta kuitenkin löytyy. On myös mielenkiintoista löytää toinen naistaiteilija, joka on tehnyt teoksia samalla teemalla ja hyvin samanlaisella kuvastolla.

Kuva 5. Dianne Bowell, Inner Child, muste- ja akrylivärимаalaus (Bowell a)

Tuntuu, että teeman käsittely vaatii paljon henkilökohtaista tutkimista ja pohdintaa millainen oma sisäinen lapsensa on. Samalla teeman käsittely saa pohtimaan omaa lapsuutta, millainen se on ollut ja mitä silloin on tapahtunut.

Dianne Bowellin teoksessa *Sulky* (kuva 6) katsoja saa kohdata surumielisen herkän lapsen. Teoksen kohdalla taiteilija itse kertoo, että tämän sisäisen lapsen kohtaaminen on ollut vaikeaa, mutta tärkeää ja nykyään sen kanssa on enemmän sinut (Bowell b). Itsellenikin juuri tuo puoli sisäisestä lapsesta on ollut se vaikein kohdattava. Se on se vahingoittunut, herkkä ja pelokas puoli minusta, joka vaatii hoivaa ja rakkautta.

Bowellin teoksissa yhdistyy hyvin teemaan liittyvä psykologia. Hahmoissa on sitä sisäisen orvon yksinäisyyttä ja myötätuntoa herättävää herkkyyttä. Tuo yksin jätetty lapsi, joka leikkii, on herkkä, keskenkasvuinen ja aikuisen rakkauden ja hyväksynnän tarpeessa. Teokista välittyy katsojalle tarve ottaa tuo lapsi syliin ja pitää siitä huolta. Teokset myös muistuttavat omasta tarpeesta tulla nähdyksi ja kuulluksi – tulla halatuksi.

Omassa teoksessani sisäinen lapsi kuvataan jopa voimana, joka antaa aikuiselle minälle jotain hyvää. Siinä sisäinen lapsi auttaa kasvamaan ja kehittymään. Olen kuitenkin säilyttänyt teoksessa herkkyyden ja muistomaisuuden, jota myös Bowellin teoksesta löytyy. Ja kuten Bowell, yritän havainnollistaa sitä tunnetta ja kokemusta mikä minulla itselläni on sisäisestä lapsestani, ja millaisena näen sisäisen lapseni.

Kuva 6. Dianne Bowell, Sulky, muste paperille, 21 cm x 29 cm (Bowell b)

5 Teoksen suunnittelu

5.1 Lähtökohdat

Opinnäytetyöprosessin aikana huomasin, että itselleni tärkeäksi nousi vaivihkaa se, että halusin tehdä teoksen, joka tuo minulle iloa. Ehkä löysin sen sisäisen lapseni, joka halusi leikkiä — hullutella. Halusin palata juurilleni ja luoda teoksen, joka kuvastaa minua. Äitini on ommellut minulle vaatteita lapsuudestani asti ja nyt viime vuosina opettanut kuinka voin itse niitä ommella. Tärkeäksi osaksi teostani muodostui äidin kanssa tekeminen, häneltä oppiminen ja lapsuudenkotiin palaaminen työstämään teosta.

Tavoitteenani oli toteuttaa teos, jolla sain kuvata omaa suhdettani sisäiseen lapseeni. Halusin kokeilla ja leikitellä teemalla ja luoda omakuvamaisen teoksen. Samalla teos oli paluu opintojeni alkuun, kun tein tyllistä ja rautalangasta mekkoteoksen. Halusin viedä ensimmäisenä opiskeluvuotena luotua teosta eteenpäin ja jatkokehittää sitä. Monella tapaa teoksen tekeminen oli paluuta menneisyyteen, niin muutaman vuoden kuin parinkymmenen vuodenkin taakse.

Mekko tuntui luonnolliselta ilmaisukeinolta teemalle. Teoksen henkilökohtaisuus ja omakuvamaisuus antaa luvan feminiiniselle ilmaisulle. Mekolla on myös henkilökohtaista symbolismia. Lapsena pukeuduin kukallisiin røyhelömekkoihin, joita äitini ompeli. Joskus päivän aikana pikkuinen minä vaati saada vaihtaa asua toiseen mekkoon, tai joskus sitäkin useammin – rakastin lapsena niin paljon mekkoja ja pukuleikkejä. Teininä mekot vaihtuivat mustanharmaisiin housuihin ja paitoihin. Värit, kukat ja hulmuavat helmat hävisivät pukeutumisestani. Koko olemassaoloni tavoitteena oli mukautua muihin ja sulautua joukkoon. Aikuisena oman tyylin löytäminen oli tavallaan lapsuuteen palaamista. Mekko ja hulmuavat helmat ovat nykyään kuin henkilökohtainen taisteluasuni – haarniskani. Kun tarvitsen johonkin tilanteeseen voimaa, niin pukeutuminen värikkäästi, ja suosikkimekon vetäminen ylle, tuo itsevarmuutta ja jonkinlaista koskemattomuuden tunnetta.

Myös tekniikan valinta ja pysyminen tekstiilitaiteen parissa linkittyy tähän feminiinisyyden ideaan. Samalla tekniikassa yhdistyy moni henkilökohtainen asia. Siihen yhdistyy suhde äitiini, naiselta toisille siirtynyt käsityön perinne, ja oma lapsuuteni.

Teoksen materiaaliin päädyin sen takia, että olen käyttänyt sitä aiemmin, ja pidän tyllin ilmaisuvoimasta. Tyllin herkkyyks, keveys ja olemassa olemattomuus tuntuivat aiheen kuvaukseen sopivilta, sillä sisäinen lapsi on sellainen puoli tai rooli, mitä ei näe pintaa katsomalla, vaan se on jotain sisäistä, josta pieniä häivähdyksiä pääsee välillä näkyviin. Tyllin olemassaolo on lähes tyhjää ilmaa. Se on konkreettista olemalla kuitenkin mahdoli-

simman abstraktia. Tyllin ominaisuuksilla saan tuotua teokseen haluamaani sisäisen lapsen teeman näkymättömyyttä näkyväksi.

Työskentelin usein vanhempieni luona lapsuudenkodissani. Lapsuudenkodissa työskentely tuntui merkittävältä osalta päästä lähelle teoksen teemaa, sillä olen aina lapsi vanhemmilleni ja suhteessa heihin käyttäydyn erilaisella tavalla, jopa lapsellisesti. Tietynlainen ammattimaisuus katoaa, kun äidille voi mennä itkemään, kun ompelukone menee jumiin, tai valittaa isälle, kuinka häneltä lainatut sivuleikkurit ovat ihan tylsät eivätkä jaksaa leikata rautalankaa poikki.

Tärkeintä vanhempieni luona työskentelyssä oli se apu ja opastus mitä sain: äiti osasi kertoa ja auttaa siinä, kuinka kaavoja suunnitellaan, tai kuinka hiha ommellaan helpoiten. Isä osasi neuvoa rautalankojen kanssa ja sain häneltä lainaan tarvitsemiani työkaluja.

5.2 Mekkojen suunnittelu

Teoksen suunnittelu lähti liikkeelle mekkojen kaavojen tekemisestä. Minulla oli alusta asti selkeä kuva siitä, millaisia halusin mekoista tulevan. Piirsin nopeat luonnokset mekoista ja äitini opastuksella aloin suunnittelemaan kaavoja. Lapsen mekko (kuva 7) oli helpoin toteuttaa ja sen suunnitelma pysyi samana alusta loppuun. Mekon yksinkertainen yläosa oli kuin pitkähihainen paita, johon oli yhdistetty pitkä helma. Tähän lapsen mekkoon vyötärösauma tuli normaalia vyötäröä korkeammalle, koska omaan havaintooni perustuen koin, että lasten vaatteet useimmiten suunnitellaan näin. Halusin mekon olevan yksinkertainen kuin kuori mekon ideasta, pohjapiirros sille millainen mekko voi olla.

Kuva 7. Lyijykynäluonnos Kosketus installaatiota varten

Aikuisen mekon (kuva 8) kanssa tuli enemmän ongelmia. Ensimmäinen versio yläosasta tuntui liian epäselvältä. Suunnittelin yläosan, joka olisi rypyttetty, ja kietaisumekkomaisesti risteäisi rinnan päältä. Tämä ei kuitenkaan toiminut ja lopputulos tuntui sotkuiselta. Mielestäni siitä myös puuttui jotain. Onneksi kuitenkin havaitsin tämän nopeasti ja päätin heti ruveta muokkaamaan suunnitelmaa.

Kuva 8. Lyijykynäluonnos Kosketus installaatiota varten

Yksinkertaistin yläosan rypytykset ja löysin yläosan muodon yksinkertaisilla prinsessa-saumoilla. Myöhemmin kuitenkin totesin, että aikuisen mekkoon suunnittelemani helma (kuva 9) tuntui kokonaisuudessaan edelleen liian monimutkaiselta lapsen mekon rinnalla, ja halusin mekkojen olevan samankaltaisia. Olin niin tyytyväinen lapsen mekon tyyliin, että päätin vielä lähteä muokkaamaan aikuisen mekkoa. Poistin mekon vyötärökappaleen ja uudistin hameen. Yläosan saumoista helman saumat jatkuivat alas asti yhtenäisesti. Nyt mekko tuntui sisältävän samanlaista yksinkertaisuutta kuin lapsen mekko. Ne tuntuivat samankaltaisilta, mutta kuitenkin esittämänsä ikään sopivilta versioita itsestään. Näin löysin aikuisen mekkoon samanlaista pohjapiirrosmaisuutta mekon ideasta. Ajatuksenani oli, että mekkojen ollessa mahdollisimman yksinkertaisia niissä pystyi näkemään minkä tahansa laisen mekon. Kaikki ylimääräinen oli jätetty pois, vain pohja mekon idealle oli tehty.

Kuva 9. Kosketus installaation ompelu vaiheita

Kaikki tämä mekkojen muokkaus tapahtui lapsuudenkodissani, jossa sain aina apua ja neuvoja, jos niitä tarvitsin. Oli hienoa huomata kuinka vuosien saatossa saatu opetus ja kokemus ompelusta on tuottanut tulosta. Nykyään harvemmin tarvitsen enää apua ompelamiseen. Mekkojen tultua valmiiksi jatkoin työskentelyä omassa kodissani. Ompelukoneella ompeleminen vaihtui käsin ompeluun. Seuraavien viikkojen aikana ompelin käsin rautalankaa mekkojen saumoihin vahvistaakseni mekkojen rakennetta ja saaden niihin kolmiulotteista muotoa. Muutamia kertoja jouduin ompeluprosessin aikana purkamaan ja irrottamaan rautalangat ja aloittamaan alusta. Ensimmäinen ongelma syntyi siitä, etten saanut rautalankojenpäitä ja kiinnityskohtia siististi ja huomaamattomasti piiloon saumoihin. Opinnäytetyöni ohjaajalta sain idean käyttää puristushelmiä tällaisissa kohdissa. Purin siis kaikki rautalangat pois ja aloitin alusta. Puristushelmien kanssa sain rautalangat siistimmin eivätkä liitoskohdat olleet enää niin silmiinpistäviä. Jatkoin työskentelyä puristushelmien kanssa lähes ompelun loppuun asti. Vain siirtyessäni paksumman rautalangan käyttöön hameen helmassa liitin rautalangan päät toisiinsa kirkkaalla pakkausteipillä.

Vasta kun iso mekko oli lähes valmis, totesin että olisi ollut parempi käyttää paksumpaa tai muuten ominaisuuksiltaan jäməkämpää rautalankaa, mutta koska aikaa ei enää ollut, niin jouduin tyytymään tähän. Liian ohut rautalanka ison mekon helman saumoissa aiheutti sen, että helma ei meinannut pysyä suorana (kuva 10). Pohdin helmaan painoja, jotka vetäisivät sitä suoraksi, mutta isäni ehdotuksesta päädyin vain ompelemaan helman reunan paksumman rautalangan. Tuo rautalanka toi helmaan painoa ja auttoi sitä muutenkin pitämään muotoaan paremmin.

Kuva 10. Kosketus Installaation ompeluvaiheita

5.3 Perhoset

Halusin mekkoon perhosia. Perhoset symboloivat muutosta, kehitystä, rakkautta ja elämän kiertokulkua (Regan 2021). Symbolismi mitä kulttuurissamme perhosiin yhdistetään, tuntui tärkeältä ja teemaan sopivalta. Teokseen lisätyt perhoset kuvaavat ihmisen muutosta lapsesta aikuiseksi. Minulle henkilökohtaisesti perhoset symboloivat kauneutta, iloa ja voimaa. Halusin perhosilla kuvastaa henkilökohtaista näkökulmaani ja tuoda esiin, kuinka sisäinen lapsi voi antaa meille iloa.

Perhosissa koen olevan myös jotain, mikä muistuttaa sisäisestä lapsesta ja saa lapsenmielisen ilon ja leikin kumpuamaan sisimmästä. Moni aikuinenkin kevään ensiperhosen nähdessään löytää hetkestä jotain taianomaista iloa, ja innostuneena kehottaa katsomaan, kuinka tuolla lentelee perhonen.

Äidiltäni löytyi paljon erilaisia ja erikokoisia perhoskuvioteriä, joita käytin perhosten tekemiseen. Työskentely oli hidasta, sillä jokainen pitsimäinen perhonen (Kuva 11) piti ensin kuvioleikkurilla käyttämällä leikata paperista, ja tämän jälkeen tökkiä irti kuvioterästä irroittaen pienet paperista leikkaantuneet osat pois metallisella neulalla.

Kuva 11. Lähikuvaa leikatuista perhosista ja kuvan vasemmassa alalaidassa myös esimerkki kuvioterästä

Perhoset on ommeltu siimaa käyttäen mekkojen sisälle. Pujotin useita perhosia yksi kerrallaan siimaan ja laitoin niitä mekkojen sisään roikkumaan. Tarkoitukseni oli saada perhoset näyttämään siltä, että ne lentelisivät mekkojen sisällä. Lisäksi ompelin monia yksittäisiä perhosia mekkojen sisäpuolelle. Halusin yhdistää mekot toisiinsa perhosilla. Sain sen toteutettua niin, että pujottelin perhosia pitkään siimaan ja siiman kulkemaan hihasta toiseen. Halusin perhosten sommitelmalla saada aikaan illuusion siitä, että perhoset leviävät lapsen mekosta ja valtaavat aikuisen mekkoa (Kuva 12). Halusin käyttää perhosia näin välittääkseni katsojalle ajatuksen siitä, että mitä kaikkea hyvää sisäisen lapsen löytäminen voi antaa.

Halusin myös perhosten sopivan teoksen rauhalliseen estetiikkaan. Valitsin perhosten väriksi valkoisen, joka sopi mekon valkoiseen väriin. Näin teoksen ulkoasu pysyi yksinkertaisena ja teoksen luomalle varjolle jäi enemmän tilaa tulla näkyväksi. Koin, että värien lisääminen tekisi teoksesta liian sekavan ja rauhattoman. Valkoinen myös antaa enemmän tilaa perhosen muodon havainnointiin, väreihin se katoaisi.

Kuva 12. Kosketus installaation kuvaa perhosista hihojen välillä

6 Teosten sommittelu ja nimeäminen

6.1 Ripustus

Ripustukseen minulla oli muutamia eri vaihtoehtoja. Halusin, että mekot ovat vuorovaikutuksessa keskenään jo ennen kuin keksin yhdistää ne toisiinsa perhosilla. Yhdessä ajatuksessa pohdin, että mekot voisi asetella niin, että aikuisen mekko istuu ja pitää pienen lapsen mekkoa sylissään samalla ommellen ja korjaten lapsen mekkoa. Tällä asettelulla olisin päässyt kuvaamaan sitä hellää huolehtimista, mitä omalle sisäiselle lapselleen pitäisi antaa. Toisena ideana minulla oli laittaa mekot sisäkkäin (kuva 13), ja näin kuvata kuinka sisäinen lapsi on konkreettisesti meidän sisällämme. Tuntui kuitenkin liian alleviivaavalta kuvata sisäistä lasta näin ilmeisesti.

Kuva 13. Kosketus installaation ripustus idea

Kolmas idea muistuttaa paljon lopullista ripustustani. Siinä mekot olisivat olleet vastakkain ja pitäneet toisiaan kädestä kiinni. Siinä lapsen mekosta virtaisi perhosia aikuisen mekkoon. Ajatus tuntui kauniilta, mutta jollain tavalla keskeneräiseltä. Halusin työstää tuota sommitelmaa ja pohtia kuinka ohjata katsojaa. Lopulta lapsen mekko päätyi vasemmalle puolelle ja hiukan taaemmaksi aikuisen mekkoon nähden, mutta edelleen käsikkäin (Kuva 14). Tässä ideassa käytin ajatusta länsimaisesta lukutavasta, jossa on totuttu lukemaan vasemmalta oikealle. Vasemmalla olevat asiat kuuluvat menneisyyteen ja oikealla olevat nykyisyyteen tai tulevaan. Koska sisäinen lapsi on syntynyt lapsuudessa, se on osa menneisyyttä ja näin ollen asetettu vasemmalla. Se on kuitenkin korotettu, eli sommitelmassa ylempänä suhteessa aikuisen mekkoon, korostaakseen sen merkitystä suhteessa nykyisyyteen. Lapsuus ja menneisyys ovat niitä asioita, jotka ohjaavat meitä nykyisyydessä. Kokeilin ennen varsinaista ripustusta ideaani kotini keittiössä, ja ilokseni sommitelma toimi myös käytännössä.

Kuva 14. Kosketus installaation ripustus kokeilu kotona

6.2 Valmis teos

Imatran taidemuseolla pääsin toteuttamaan ripustussuunnitelmani. Kuvissa 15–17 näkyvän sommitelman koin onnistuneeksi ja sen sijoittaminen tarpeeksi kauas seinästä antaa katsojan nähdä teoksen eri kuvakulmista. Mielestäni myös varjolla on merkitystä teoksessa ja se on korostuneessa arvossa teokseen nähden, sillä valkoinen mekko valkoista seinää vasten on katoavaisempi kuin seinällä oleva tumma varjo. Itse löydän myös varjosta symboliikkaa, sillä sen voi nähdä muistuttavan elämän varjopuolista ja varjoista, jotka seuraavat perässämme. Koen, että ripustuksella ja valaistuksella luodulla varjolla teoksen merkitykseen tulee kerroksia. Samalla se tuo näkyviin niin teeman herkkyyden voiman kuin sen vakavuudenkin.

Tunnistan myös, että teos voi näyttäytyä monitulkintaisena. Joku voi nähdä teoksessa lapsen ja äidin. Oppimani mukaan omalle sisälle lapselleen pitää osata olla kuin äiti, joka huolehtii, rakastaa ja hyväksyy. Se ei haittaa, jos joku näkee teoksessa tällaisen äiti-tytär-suhteen.

Kuva 15. Kosketus installaatio valmiina museolle ripustettuna

Kuva 16. Kosketus installaatio valmiina museolle ripustettuna

Kuva 17. Kosketus installaatio valmiina museolle ripustettuna

Olisin halunnut työstää installaation valaistusta enemmänkin, mutta se olisi vaatinut erilaisen valaisimen käyttämistä kuin mitä museolta löytyi. Valonlähteen asettaminen hieman

lähemmäksi ja alemmaksi olisi luonut seinälle terävemmän ja dramaattisemman varjon. Koen kuitenkin, että sain käsillä olevista mahdollisuuksista luotua parhaan mahdollisen lopputuloksen, ja tärkeä osa oppimisprosessia oli tehdä parhaansa annetuilla välineillä.

6.3 Teoksen nimeäminen

Koin teoksen nimeämisen haastavaksi. Halusin nimen olevan vähäeleinen, teemaan sopiva, mutta ei kuitenkaan liian alleviivaava. Tavoittelin nimeä, joka jättää katsojalle ainakin jonkin verran tulkinnanvapautta ja mahdollisuutta nähdä teos jostain itselleen samaistuttavasta näkökulmasta.

Ripustuspäivänä pohdin edelleen kuumeisesti nimi-ideoita ja kävin jopa ruokatauolla kirjastossa etsimässä ideoita. Pohdin jotain latinankielistä termiä tai lausetta kuvaamaan teostani, mutta suomi-latina-suomi sanakirjasta löytyneet vaihtoehdot eivät kuitenkaan tuntuneet sopivilta. Kuolleen kielen valinta tuntui muutenkin lopulta liian vaikeaselkoiselta ja päämäärättömältä. Hyvin harva olisi tullut edes ymmärtämään teoksen nimeä, paitsi jos olisin valinnut jonkun yleisen mietelauseen, kuten *Carpe diem* tai *Veni, Vidi, Vici*.

Lopullinen nimi valikoitui vain teosta katsomalla. Teoksessa mekkojen kuvitteelliset kädet ovat kosketuksissa, ja teoksen teema käsittelee sisäisen lapsen löytämistä, pääsyä kosketuksiin oman sisäisen lapsensa kanssa. Nimi *Kosketus* tuntui kauniin vähäeleiseltä ja hyvin teemaan sopivalta. Se ei myöskään liiallisesti korosta teoksen käsittelevän kosketusta omaan sisäiseen lapseen, vaan jättää katsojalle myös mahdollisuuden nähdä teoksen kuvaavan esimerkiksi äiti-tytär-suhdetta.

Kosketus sanana kuulostaa lempeältä ja hellältä. Siinä on kauneutta, joka puhuttelee minua itseäni, ja se tuo esiin millainen tämä opinnäytetyöprosessi on minulle ollut. Se on ollut teeman tutkimista ja käsittelyä teoksen kautta, mikä on auttanut ymmärtämään itseäni. Se on auttanut pääsemään paremmin kosketuksiin oman itseni ja sisäisen lapseni kanssa.

7 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyöprosessin aikana pääsin ensi kertaa tekemään näin suuren mittakaavan installaatiota. Prosessi oli mielenkiintoinen ja opettavainen. Opin paljon lisää vaatteiden suunnittelusta, kaavoittamisesta ja ompelusta. Kehityin itsevarmemmaksi ja itsenäisemmäksi tekstiilitaiteen tekijäksi. Opin myös paljon lisää rautalangan ominaisuuksista ja jatkossa uskon, että osaan paremmin valita sopivimman materiaalin.

Ihmisen psykologian ja minän kehitys oli mielenkiintoinen lähtökohta teoksen tekemiselle. Näihin teemoihin tutustuessani pääsin perehtymään itseäni kiehtoviin aiheisiin. Ihmisen psykologia on aina kiehtonut minua ja joskus myös hain opiskelemaan psykologiaa, haaveenani tutustua ihmismieleen ja auttaa muita. Oppiessani lisää sisäiseen lapseen liittyvästä teoriasta, syvensin jo jollain tasolla tiedostamaani asiaa, millainen sisäinen lapsi on. Opin lisää niin aiheesta kuin itsestäni. Usein työskennellessäni minulle on ollut luontevinta lähteä työstämään teosta jonkun esteettisen mielikuvan perusteella. Nyt lähtökohtana oli enemmän, joku syvällisempi teema. Työskentely tuntui erilaiselta, kun sillä oli merkitykselliset lähtökohdat, eikä vain visuaalinen idea. Opin myös kuinka abstraktin ja henkisen idean pystyy toteuttamaan taideteoksena. Opin pohtimaan kuinka aiheen työstämisestä ja siitä oppimisesta pystyy miettimään niin teoksen sommitelmaa kuin symboliikkaa.

Sisäisen lapsen kuvaaminen tekstiilitaiteen kautta oli mielenkiintoinen oppimisprosessi. Löysin tavan havainnollistaa itselleni tärkeitä teemoja, ja aion jatkaa tällaisen työskentelyn parissa. Tavoitteenani on päästä toteuttamaan lisää tekstiilitaideteoksia, käyttää niitä erilaisissa merkityksissä ja soveltaa niitä uusiin teemoihin. Aikomuksenani on kehittää taitojani niin tekstiilitaiteen parissa kuin vaatesuunnittelunkin kanssa.

Opinnäytetyö prosessin aikana pääsin ensikertaa toteuttamaan ja pohtimaan museo ympäristöön tehtävän näyttelyn ripustusta. Siinä missä sain pohtia ja toteuttaa oman teokseni ripustuksen, sain myös olla työskentelemässä muiden taiteilijoiden kanssa ottaen huomioon heidän tarpeensa. Lopulta näyttelystä tuli mielestäni onnistunut. Jouduin jonkun verran muuttamaan omia toiveitani, mutta sain samalla oppia kuinka muutos tuo myös mahdollisuuksia. Oli hienoa nähdä, kuinka hyvin erilaiset taideteokset yhdessä korostivat toisiaan.

Lähteet

- Bishop, C. 2005. But is it installation art. Viitattu 25.3.2024. Saatavissa: <https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-3-spring-2005/it-installation-art>
- Bowell, D. a. Inner child. Viitattu 20.3.2024. Saatavissa: <https://diannebowell.com/products/inner-child-original-contemporary-painting-layered-street-art-style>
- Bowell, D. b. Sulky. Viitattu 20.3.2024. Saatavissa: <https://diannebowell.com/products/sulky-blue>
- Dawe, G. The Density of Light. Viitattu 25.3.2024. Saatavissa: <https://www.gabrieldawe.com/texts>
- Dawe, G. 2014. Plexus no. 29. Viitattu 12.3.2024. Saatavissa: <https://www.gabrieldawe.com/plexus-no-29/qf3vk1xv55iyf1xbrxj4hxmj39imd>
- Hellsten, T. 1993. Elämän lapsi. Helsinki: WSOY.
- Hellsten, T. 2012. Virtahepo olohuoneessa. Helsinki: Kirjapaja.
- Kahra, S. 2018. Wear Your Fear. Viitattu 25.3.2024. Saatavissa: <https://www.kahra.fi/wear-your-fear.html#>
- Kuurne, K. & Kuurne, S. 2018. Sisäisen orvon viisaus. Helsinki: Basam Books.
- Regan, S. 2021. Do You Feel Connected To Butterflies? Here's What They Symbolize. Viitattu 29.3.2024. Saatavissa: <https://www.mindbodygreen.com/articles/butterfly-symbolism>
- Vainio, A. 2019. TEKSTIILITAIDE ENNEN JA NYT. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö (AMK) Viitattu 20.3.2024. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/170295/Vainio_Anna-Karoliina.pdf?sequence=2&isAllowed=y